

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก:กรณีศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง
อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

Participatory Action Research to Developing learning resources at Childhood Development Center :
A case study of Swangposritong temple childhood development center under tungklong
manicpality, Tambon Tungklong, Amphoe Kummuong, Kalasin Province.

รัตนา สายสินธุ์ (Radtana Saisin)* ดร.ธีระ ภูดี (Dr.THeera Phudee)**
ดร.อมร มะลาศรี (Dr.Amon Malasri)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1 ศึกษาปัญหาแหล่งเรียนรู้ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3 เพื่อศึกษา
ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง กลุ่มผู้ร่วมวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน
ผลการวิจัยพบว่า 1 แหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง พบว่า ยังขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อและ
การจัดมุมประสบการณ์ 2 แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง ได้แก่ การระดมทุนโดย
การจัดการทอดผ้าป่า มีโครงการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้และมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาอย่างสม่ำเสมอ 3
ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของศูนย์ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้นอันเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน
ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ABSTRACT

The purpose of this research were 1 to study the problems of the resources center. 2 to study how to develops
resource center. 3 to study the results of the development of the resource center. The joint research using a selection of 16
specific instrument used in the research. The research found that : 1 Learning problems in Swangposrithong temple Child
Development Center found shortages of materials for the preparation of media and experience the park location is not
suitable. 2 Development guideline for resources including funding In the event the Offering. A project to improve leaning
The involvement of the community. And always promote of the implementation of the child Development Center. 3 The
development of the resources been updated to improve for the better. As a result of its involvement in the community. The
survey found that community participation in development was high level.

คำสำคัญ : แหล่งเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

KeyWords : Resources, Child Development Center

* นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

** อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

บทนำ

กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ในห้องเรียนและครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น ยังรวมถึงการเรียนรู้จากนอกห้องเรียนการเรียนรู้ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมที่บุคคลสร้างขึ้น การจัดสภาพแวดล้อม สังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ยิ่งในยุคสังคมไร้พรมแดน ผู้เรียนต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลาทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้เรียนทุกคน ดังนั้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มี อยู่ทั้งในโรงเรียน ในท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนสิ่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) มาตรา 4 ได้บัญญัติ ความหมายของการศึกษาว่า “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญ งอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การสืบสานทางวัฒนธรรม การฝึกการอบรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” มาตรา 24 (5) กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ไว้ดังนี้ “ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2549) ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามกระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนที่พึงประสงค์ ต้องมีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย จากปัญหาจริงประสบการณ์จริงตามธรรมชาติ เชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาลำเนาเรียนสู่การปฏิบัติจริงในชีวิต (กรมวิชาการ, 2539) การเรียนรู้ในโลกปัจจุบันนี้ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หรือได้รับความรู้จากครูในห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว ได้แก่ พ่อแม่ ชุมชน เพื่อน สถาบันทางศาสนา คู่มือโทรทัศน์ และทันสมัยที่สุดคือ การใช้คอมพิวเตอร์และเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งทุกคนจะได้รับความรู้ตามที่ตนเองต้องการการเรียนรู้จึงสนุก ไม่เกิดความเครียด (ชัยพจน์ รัถงาม, 2542)

จากแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว และมีความเข้มแข็ง รัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือ ผู้แทนองค์กรศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นรูปแบบการบริหารโรงเรียนจึงเป็นการบริหารโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Administration) การมีส่วนร่วมของบุคคลในคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารในสถานศึกษา ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพ การติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา มีมากขึ้น ขจัดความขัดแย้ง ส่งผลให้บุคลากรมีกำลังใจเกิดความพึงพอใจต่อองค์กร ส่งเสริมความไว้วางใจต่อกัน เป็นการสร้างทีมงานที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มาตรา 35 กำหนดให้โรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลมีอำนาจหน้าที่บริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ภายใต้การกำกับและส่งเสริมสนับสนุนของ

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลองกระทรวงมหาศไทยได้ออกระเบียบว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นเรื่องใหม่สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็กเปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 27 คนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2 คน มีนโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้โดยประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครอบครัวยุทธศาสตร์ศึกษาอื่น หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษา ในการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เข้าร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครู นักเรียน ชุมชน มีการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทองขาดการบำรุงรักษา ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน ให้แข็งแรงปลอดภัยและสะอาด เนื่องจากมีงบประมาณจำกัดและมีบุคลากรไม่เพียงพอ ห้องสมุดของโรงเรียนไม่เหมาะสม มีแสงสว่างไม่เพียงพอ ประตู หน้าต่างชำรุด ไม่มีชั้นวางหนังสือ ไม่มีคอมพิวเตอร์ ขาดการดูแลเอาใจใส่ เนื่องจากมีบุคลากรไม่เพียงพอ งบประมาณมีจำกัด สภาพแวดล้อม บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง ไม่ได้มีการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ที่ดินบางส่วนว่างเปล่า ไม่ได้ใช้ประโยชน์ นักเรียนและครู ไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อะไร และการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูยังมุ่งสอนและให้ความรู้กับนักเรียน ในเฉพาะห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ผู้ปกครองไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนนอกห้องเรียน และนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากผลการดำเนินงานในรอบปีการศึกษา 2555 พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง ขาดการดำเนินการส่งเสริมให้เกิดการจัดกิจกรรมหรือแผนการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้น้อย นักเรียนมีการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเองน้อย และแหล่งเรียนรู้ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัดสว่างโพธิ์ศรีทองไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพเพียงพอ ที่จะเป็แหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนตลอดจนชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย ในฐานะครูผู้สอน จึงสนใจที่จะพัฒนาสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทองอย่างเป็นระบบ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยนำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มาใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และศึกษาว่ากระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของ ผู้บริหาร ครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และจะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก วัดสว่างโพธิ์ศรีทองได้อย่างไรและระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งหมด 16 คน ประกอบด้วย

1. นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง	จำนวน 1 คน
2. รองนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง	จำนวน 2 คน
3. นักวิชาการ	จำนวน 3 คน
4. กรรมการ	จำนวน 7 คน
5. ประชาชนชาวบ้าน	จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมและแบบสังเกต

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสังเกต แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1 ขั้นการเตรียมการ

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยร่วมประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ (A-I-C) เพื่อร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง กำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาร่วมกัน และเขียนแผนปฏิบัติการร่วมกัน (Action Plan) ดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.1 จากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัย ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

1.2 จากแบบสังเกตการณ์การปฏิบัติตามกิจกรรมของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย

1.3 จากแบบบันทึกการประชุม และแบบบันทึกของผู้วิจัย

2. ขั้นการพัฒนา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 จากแบบสังเกตการณ์การปฏิบัติตามกิจกรรม ซึ่งผู้ร่วมวิจัยทุกคนบันทึกผลการสังเกตภายหลังการปฏิบัติกิจกรรม

2.2 จากการตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ของกลุ่มผู้ร่วม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (P) มีสูตรดังนี้

$$P = \frac{f \times 100}{n}$$

เมื่อ	p	แทน	ค่าร้อยละ
	f	แทน	ค่าความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ
	n	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. คะแนนเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) มีสูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนคะแนนในกลุ่ม

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) มีสูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum [X - \bar{X}]^2}{n - 1}}$$

เมื่อ	X	แทน	คะแนนแต่ละตัว
	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	n	แทน	จำนวนคะแนนในกลุ่ม
	\sum	แทน	ผลรวม
	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปผลได้ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทองสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดมุมประสบการณ์ยังไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ และยังขาดความร่วมมือในการ

จัดทำความสวยงาม มุมต่าง ๆ ยังขาดประสบการณ์ในการจัดและออกแบบให้มีความน่าสนใจ และดึงดูดใจให้เด็กอยากเรียนรู้ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อและการจัดมุมประสบการณ์ ส่วนห้อง สถานที่ที่ไม่เหมาะสมในการเพาะปลูก ความสวยงาม ยังขาดความสวยงาม ไม่มีดอกไม้ที่ผสมผสาน ป้ายนิเทศต่าง ๆ ยังไม่ครบถ้วนและมีปริมาณน้อย ขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุง 2) แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ การระดมทุนโดยการจัดทำกิจกรรมทอดผ้าป่าการศึกษา มีโครงการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างสม่ำเสมอ 3) ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามีการระดมทุนจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการจัดทำผ้าป่าพัฒนาการศึกษา, สวนสมุนไพร, สวนหย่อม, มุมประสบการณ์ และป้ายนิเทศ ของศูนย์ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจากการสำรวจ พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการสำรวจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ของผู้ร่วมวิจัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75, S.D. = 0.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เรียงลำดับจากไปหาน้อย ได้แก่ ขั้นการร่วมวางแผน (Planning) ($\bar{X} = 4.02, S.D. = 0.38$) รองลงมาคือ ขั้นการร่วมกันปฏิบัติการ (Action) ($\bar{X} = 3.94, S.D. = 1.94$) และขั้นการร่วมกันสะท้อนผล (Reflection) ($\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.37$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ขั้นการร่วมกันสังเกตการณ์ (Observation) ($\bar{X} = 3.18, S.D. = 0.75$)

อภิปรายผล

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ผู้วิจัยอภิปรายผลประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ปัญหาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง พบว่า การจัดมุมประสบการณ์ มุมต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ ขาดประสบการณ์ในการจัดและออกแบบ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อและมุมประสบการณ์ สถานที่ที่ไม่เหมาะสมในการจัดสวนหย่อม และขาดความสวยงาม ขาดงบประมาณในการปรับปรุงและเพิ่มเติมในส่วนของป้ายนิเทศ

1.1 สภาพปัจจุบันผู้ปกครองไม่เข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นักเรียนและครู ขาดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ขณะที่ครูยังมุ่งสอนและให้ความรู้กับนักเรียนเฉพาะในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนการทำนุบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ พบว่า การรักษาและซ่อมแซมอาคารเรียน ให้สะอาด แข็งแรง และปลอดภัย มีการดำเนินการน้อย ห้องสมุดของโรงเรียนไม่เป็นเอกเทศ ชั้นวางหนังสือไม่เพียงพอ ไม่มีคอมพิวเตอร์ สำหรับสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต สภาพแวดล้อมบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ที่ดินบางส่วนถูกปล่อยให้ว่างเปล่า ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ส่วนที่เป็นสวนสมุนไพร และสวนหย่อมไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รกร้างไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควรการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.2 สภาพปัญหาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง

พบว่าขนาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากได้รับงบประมาณอุดหนุนเฉพาะกิจเช่นเงินเดือนครู ค่าอาหารเสริมนม ค่าอาหารกลางวัน ค่ารายหัวตามจำนวนนักเรียน เนื่องจากเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก ชุมชน ผู้ปกครองส่วนมาก มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้าง มีรายได้น้อยมีบุคลากรไม่เพียงพอมีข้าราชการครูเพียง 2 คน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 27 คนแบ่งเป็น 2 ห้องเรียน คือ อนุบาล 1 จำนวน 14 คน และอนุบาล 2 จำนวน 13 คน แหล่งเรียนรู้ ที่ต้องการพัฒนาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สร้างรั้วโรงเรียน เพื่อจะได้มีขอบเขตของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ชัดเจน ป้องกันสัตว์เลื้อยขนาดใหญ่ เช่น วัว ควาย ที่จะเข้ามาทำความเสียหายให้กับต้นไม้ ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ เช่น กระดาษ ดินสอ ดินน้ำมัน สีเทียน สีน้ำ ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ การใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรม เช่น ใช้จ่ายเป็นมุมประสบการณ์เรียนรู้อย่างคุ้มค่า ความเพียงพอครุภัณฑ์ การจัดมุมประสบการณ์ยังไม่เพียงพอ ต่อการเรียนรู้และยังขาดความร่วมมือในการจัดทำ การจัดมุมต่าง ๆ ยังขาดประสบการณ์ในการจัดและออกแบบให้มี ความน่าสนใจ และดึงดูดใจให้เด็กอยากเรียนรู้ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อและการจัดมุมประสบการณ์ภายในศูนย์ฯ สวนหย่อม ความเพียงพอครุภัณฑ์ สถานที่ไม่เหมาะสมในการเพาะปลูก ยังขาดความสวยงาม ไม่มีดอกไม้ที่ผสมผสาน ในช่วงฤดูฝน จะมีหญ้าขึ้นเยอะ ขาดการดูแลควรตัดหญ้าและทำความสะอาดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ป้ายนิเทศ ความเพียงพอครุภัณฑ์ ป้ายนิเทศต่าง ๆ ยังไม่ครบถ้วนและมีปริมาณน้อย งบประมาณในการจัดทำป้ายนิเทศยังไม่เพียงพอ ควรมีปริมาณป้ายนิเทศเพิ่มขึ้น มีความหลากหลาย และให้มีความเหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศพร (2552) ที่ได้ศึกษาการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอู่เม้าประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอู่เม้าประชาสรรค์ พบว่าโรงเรียนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าในการจัดแหล่งเรียนรู้ มีนโยบาย แผนการดำเนินงาน และโครงการในการจัดแหล่งเรียนรู้ สภาพปัญหาที่พบ คือ ขาดการนิเทศและติดตามการจัดแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง งบประมาณที่จัดสรรให้กับแหล่งเรียนรู้ยังน้อย ไม่เพียงพอต่อ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ บุคลากรที่รับผิดชอบมีภาระงานมาก และยังไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุษบา (2553) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหนองอ้อน้อย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบัน ผู้ร่วมวิจัยไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ขาดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การดำเนินการรักษาและซ่อมแซมอาคารเรียนยังมีน้อย ห้องสมุดยังไม่เป็นเอกเทศ ขึ้นวางหนังสือไม่เพียงพอ ไม่มีคอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้นอินเทอร์เน็ต สภาพแวดล้อม สวนสมุนไพร สวนหย่อม และแปลงปลูกผัก ไม่ได้มีการดูแลและปรับปรุง โดยมีสาเหตุหลักมาจากงบประมาณจำกัด ผู้ปกครองมีฐานะยากจน บุคลากรไม่เพียงพอ

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทองสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนให้ความสนใจร่วมมือในการแก้ปัญหาที่มีการระดมทุนและช่วยเหลือกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้ 1) กิจกรรมทอดผ้าป่าสมทบทุน เพื่อระดมทุนจัดแหล่งเรียนรู้ได้รับทุนพร้อมอุปกรณ์การเรียนการสอน การรับบริจาคจากผู้ปกครอง และผู้ให้การสนับสนุนอื่นได้ระดมทุนอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการพัฒนาอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) กิจกรรมระดมแรงงาน โดยผู้ปกครองเสียสละแรงงานเพื่อจัดทำแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การจัดสวนหย่อม สนามเด็กเล่น และการจัดสนามกีฬา และ 3) การสนับสนุนด้านวิชาการ มีวิทยากรในท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการนิเทศแนะนำ การจัดสื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือด้านการจัดกิจกรรมนันทนาการ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไปพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรักษ์ ดาวดึงษ์ ได้ศึกษาการวิจัยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โรงเรียนหนองโนวิทยา อำเภอหนองกุงศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์

เขต 2 พบว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการระดมทรัพยากร จากทุกภาคส่วน ประกอบด้วยโรงเรียน บ้าน วัด คณะครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน ศิษย์เก่าและองค์กรอื่นๆ ให้โรงเรียนมีสภาพที่สวยงามมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดสว่างโพธิ์ศรีทอง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามีกระแสมุ่งเน้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการจัดทำสำเนาพัฒนาการศึกษา ,สวนสมุนไพร, สวนหย่อม, มุมประสบการณ์ และป้ายนิเทศ ของศูนย์ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจากการสำรวจ พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย (2548) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 3 ประการ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและการแสวงหาองค์ความรู้ทั้ง การพัฒนาและการแสวงหาองค์ความรู้ 2) มีการกระทำ (Action) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม องค์ความรู้มีการเชื่อมต่อการปฏิบัติการหรือการได้มาซึ่งผลการวิจัยไปสู่การพัฒนาแบบวงจร 3) กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุษบา ช่วยแสง (2553) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหนองอ้อย อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการร่วมวางแผน (Planning) ขั้นการร่วมกันปฏิบัติการ (Action) ขั้นการร่วมกันสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นการร่วมกันสะท้อนผล (Reflection) ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ และเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ และสัมผัสจากประสบการณ์จริง อย่างหลากหลายและต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นโรงเรียนจะต้องดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ควรมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและในชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.2. ควรมีการจัดอบรมความรู้ความเข้าใจ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง และผู้นำในชุมชน

1.3. ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยการจัดอบรมและการจัดประชุม รวมทั้งควรส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2. ควรมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

2.3. ควรศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory

Action Research : PAR) 2 วงรอบ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2539) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา.

กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545.

กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ชัยพจน์ รักราม. (2542) “แหล่งเรียนรู้เพื่อคนรอบรู้” วารสารวิชาการ. 2(4) : 31-33.

ทศพร สิทธิชนชัย. (2552) การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ในโรงเรียนอู่หม่าประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุษบา ช่วยแสง. (2553) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหนองอ้อน้อย

อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร. (2548). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนว

ปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2549) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. ประทุมธานี : สกายบุ๊กส์.